

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (treće vijeće)

19. ožujka 2020. *

„Zahtjev za prethodnu odluku – Pravosudna suradnja u kaznenim stvarima – Postupak oduzimanja nezakonito stečene imovine bez osuđujuće kaznene presude – Direktiva 2014/42/EU – Područje primjene – Okvirna odluka 2005/212/PUP”

U predmetu C-234/18,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Sofijski gradski sud (Gradski sud u Sofiji, Bugarska), odlukom od 23. ožujka 2018., koju je Sud zaprimio 3. travnja 2018., u postupku

Komisija za protivodejstvije na korupcijata i za otnemane na nezakonno pridobitoto imušestvo

protiv

BP,

AB,

PB,

„Trast B” OOD,

„Agro In 2001” EOOD,

„ACounT Service 2009” EOOD,

„Invest Management” OOD,

„Estate” OOD,

„Bromak” OOD,

„Bromak Finance” EAD,

„Viva Telekom Bulgaria” EOOD,

„Balgarska Telekomunikationna Kompania” AD,

„Hedge Investment Bulgaria” AD,

„Kemira” OOD,

* Jezik postupka: bugarski

„Dunarit” AD,
„Technologischen Zentar-Institut Po Mikroelektronika” AD,
„Evrobild 2003” EOOD,
„Technotel Invest” AD,
„Ken Trade” EAD,
„Konsult Av” EOOD,
Louvrier Investments Company 33 SA,
EFV International Financial Ventures Ltd,
Interv Investment SARL,
LIC Telecommunications SARL,
V Telecom Investment SCA,
V2 Investment SARL,
Empreno Ventures Ltd,

uz sudjelovanje:

Corporate Commercial Bank, u likvidaciji,

SUD (treće vijeće),

u sastavu: A. Prechal, predsjednica vijeća, K. Lenaerts, predsjednik Suda, R. Silva de Lapuerta, potpredsjednica Suda, u svojstvu sutkinje trećeg vijeća, L. S. Rossi (izvjestiteljica) i J. Malenovský, suci,

nezavisna odvjetnica: E. Sharpston,

tajnik: M. Aleksejev, načelnik odjela,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 5. lipnja 2019.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za Komisiju za protivodejstvije na korupcijata i za otnemane na nezakonno pridobitoto imuštvo, P. Georgiev i N. Kolev, u svojstvu agenata,
- za BP, L. E. Karadaliev, *advokat*,
- za AB, S. A. Stoyanov, *advokat*,
- za PB, D. V. Kostadinova i S. Pappas, *advokati*,
- za „Trast B” OOD, S. A. Stoyanov, *advokat*,

- za „Dunarit” AD, T. S. Trifonov, *advokat*,
- za Corporate Commercial Bank, u likvidaciji, K. H. Marinova i A. N. Donovan, u svojstvu agenata,
- za bugarsku vladu, L. Zaharieva i T. Mitova, u svojstvu agenata,
- za češku vladu, M. Smolek, J. Vlácil i A. Kasalická, u svojstvu agenata,
- Za Irsku, J. O’Connor, M. Browne, C. Durnin, M. Berry i M. A. Joyce, u svojstvu agenata, uz asistenciju D. Dodda, *BL*, B. Murraya i N. Butler, *SC*,
- za Europsku komisiju, R. Troosters i Y. G. Marinova, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisne odvjetnice na raspravi održanoj 31. listopada 2019.,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje Direktive 2014/42/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 3. travnja 2014. o zamrzavanju i oduzimanju predmeta i imovinske koristi ostvarene kaznenim djelima u Europskoj uniji (SL 2014., L 127, str. 39. i ispravak SL 2014., L 138, str. 114.).
- 2 Ovo pitanje postavljeno je u okviru spora između Komisije za protivodejstvije na korupcijata i za otmene na nezakonno pridobitoto imušestvo (Komisija za suzbijanje korupcije i oduzimanje nezakonito stečene imovine, Bugarska) (u daljnjem tekstu: Komisija za oduzimanje imovine) i osobe BP kao i više fizičkih i pravnih osoba za koje se smatra da su povezane s osobom BP ili su pod njezinom kontrolom, u vezi s oduzimanjem imovine koju su osoba BP i te osobe nezakonito stekli.

Pravni okvir

Pravo Unije

Okvirna odluka 2005/212/PUP

- 3 Uvodne izjave 1., 5. i 10. Okvirne odluke Vijeća 2005/212/PUP od 24. veljače 2005. o oduzimanju imovinske koristi, sredstava i imovine pribavljene kaznenim djelom (SL 2005., L 68, str. 49.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 16., str. 87.) glase kako slijedi:

„(1) Glavni motiv prekograničnog organiziranog kriminala je financijska dobit. Kako bi se postigla učinkovitost, svaki pokušaj sprečavanja i borbe protiv takvog oblika kriminala mora se, stoga, usredotočiti na praćenje, zamrzavanje, zapljenu i oduzimanje imovinske koristi od kaznenih djela. Međutim, to je otežano, između ostalog, kao posljedica razlika u zakonima država članica na tom području.

[...]

- (5) U skladu s Preporukom 19. u Akcijskom planu iz 2000. nazvanom ‚Sprečavanje i kontrola organiziranog kriminala: strategija Europske unije za početak novog milenija’, koju je odobrilo [Vijeće Europske unije] 27. ožujka 2000., [...] trebalo bi ispitati moguću potrebu za instrumentom kojim će se, uzimajući u obzir najbolju praksu u državama članicama i poštujući temeljna pravna

načela, uvesti mogućnost ublažavanja, prema kaznenom, građanskom ili fiskalnom pravu, prema potrebi, tereta dokaza koji se odnose na porijeklo sredstava koje posjeduje osoba optužena za kazneno djelo vezano uz organizirani kriminal.

[...]

(10) Cilj je ove Okvirne odluke osigurati da sve države članice imaju učinkovita pravila kojima se uređuje oduzimanje imovinske koristi od kaznenog djela, između ostalog, u vezi s teretom dokaza koji se odnose na porijeklo sredstava koje posjeduje osoba optužena za kazneno djelo vezano uz organizirani kriminal. Ova je Odluka povezana s danskim nacrtom Okvirne odluke o zajedničkom priznavanju unutar Europske unije odluka koje se odnose na oduzimanje imovinske koristi od kaznenog djela i zajedničke imovine, koja se podnosi istodobno.”

4 Članak 1. prva do četvrta alineja te okvirne odluke određuje:

„Za potrebe ove Okvirne odluke:

- ‚imovinska korist’ znači svaka ekonomska korist od kaznenih djela. Može obuhvaćati bilo koji oblik imovine u skladu s definicijom u sljedećoj alineji,
- ‚imovina’ uključuje imovinu bilo koje vrste, neovisno o tome je li materijalna ili nematerijalna, pokretna ili nepokretna, i pravne dokumente ili instrumente kojima se dokazuje pravo na ili interes za takvu imovinu,
- ‚sredstva’ znači bilo koja imovina koja se koristila ili se namjerava koristiti, na bilo koji način, u cijelosti ili djelomično, kako bi se počinilo kazneno djelo ili kaznena djela,
- ‚oduzimanje’ znači kazna ili mjera, koju je odredio sud nakon postupka u vezi s kaznenim djelom ili kaznenim djelima, a rezultira konačnim oduzimanjem imovine”.

5 Članak 2. navedene okvirne odluke, naslovljen „Oduzimanje”, određuje:

„1. Svaka država članica poduzima potrebne mjere kako bi mogla oduzeti, u cijelosti ili djelomično, sredstva i imovinsku korist od kaznenih djela za koja je propisana kazna zatvora u trajanju od više od jedne godine, ili imovinu u vrijednosti koja odgovara takvoj imovinskoj koristi.

2. U odnosu na porezna kaznena djela, države članice mogu uz kazneni postupak koristiti i druge postupke kako bi počinitelju oduzele imovinsku korist od kaznenog djela.”

6 Članak 3. iste okvirne odluke, naslovljen „Proširene ovlasti oduzimanja”, u stavku 2. točki (c) i stavku 4. predviđa:

„2. Svaka država članica poduzima potrebne mjere kako bi omogućila oduzimanje na temelju ovog članka barem:

[...]

(c) kada je utvrđeno da je vrijednost imovine nerazmjerna zakonitom prihodu osuđene osobe i da je nacionalni sud na temelju određenih činjenica u potpunosti uvjeren da je dotična imovina ostvarena kaznenim djelom te osuđene osobe.

[...]

4. Države članice mogu uz kaznene postupke koristiti i druge postupke kako bi počinitelju oduzele dotičnu imovinu.”

7 Članak 4. Okvirne odluke 2005/212 predviđa:

„Svaka država članica poduzima potrebne mjere kako bi osigurala da zainteresirane stranke na koje utječu mjere na temelju članka 2. i 3. imaju učinkovita pravna sredstva kako bi štitile svoja prava.”

8 Članak 5. te okvirne odluke navodi:

„Ovom Okvirnom odlukom ne mijenjaju se obveze poštovanja temeljnih prava i temeljnih načela, uključujući posebno pretpostavku nedužnosti, kako je ugrađeno u članak 6. [UEU-a].”

9 Članak 6. stavak 1. navedene okvirne odluke predviđa:

„Države članice donose potrebne mjere za usklađivanje s ovom Okvirnom odlukom do 15. ožujka 2007.”

Okvirna odluka 2006/783/PUP

10 U skladu s uvodnom izjavom 8. Okvirne odluke Vijeća 2006/783/PUP od 6. listopada 2006. o primjeni načela međusobnog priznavanja naloga za oduzimanje (SL 2006., L 328, str. 59.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 7., str. 54.):

„Svrha je ove Okvirne odluke olakšati suradnju između država članica u pogledu uzajamnog priznavanja i izvršenja naloga za oduzimanje imovine kako bi se državu članicu obvezalo da na svome području priznaje i provodi naloge za oduzimanje koje je izdao sud nadležan za kaznene stvari neke druge države članice. Ova je okvirna odluka povezana s Okvirnom odlukom Vijeća [2005/212]. Svrha te Okvirne odluke je osigurati da sve države članice imaju učinkovita pravila koja uređuju oduzimanje imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom, između ostalog, u odnosu na teret dokaza u pogledu izvora imovine koju posjeduje osoba osuđena za kazneno djelo organiziranog kriminala.”

Direktiva 2014/42

11 Uvodne izjave 9., 22. i 23. Direktive 2014/42 glase:

„(9) Ova Direktiva nastoji izmijeniti i proširiti odredbe okvirnih odluka 2001/500/PUP [Vijeća od 26. lipnja 2001. o pranju novca, utvrđivanju, praćenju, zamrzavanju, privremenom oduzimanju i pljenidbi imovine i imovinske koristi ostvarene kaznenim djelima (SL 2001., L 182, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 58.)] i [2005/212]. Te okvirne odluke trebalo bi djelomično zamijeniti za države članice obvezane ovom Direktivom.

[...]

(22) Ovom se Direktivom utvrđuju minimalna pravila. Njom se države članice ne sprječavaju u predviđanju širih ovlasti u okviru njihovog nacionalnog prava, uključujući, na primjer, u odnosu na svoja pravila o dokazima.

(23) Ova Direktiva primjenjuje se na kaznena djela koja su dio područja primjene ovdje navedenih instrumenata. U okviru područja primjene tih instrumenata, države članice trebale bi primjenjivati proširene ovlasti oduzimanja barem na kaznena djela kako su definirana u ovoj Direktivi.”

12 Članak 1. te direktive glasi:

„1. Ova Direktiva utvrđuje minimalna pravila o zamrzavanju imovine s ciljem mogućeg naknadnog oduzimanja i o oduzimanju imovine u kaznenim stvarima.

2. Ova Direktiva ne dovodi u pitanje postupke koje države članice mogu upotrebljavati za oduzimanje dotične imovine.”

13 Članak 2. navedene direktive predviđa:

„Za potrebe ove Direktive:

1. ‚imovinska korist’ znači svaka ekonomska korist od kaznenih djela, neizravna ili izravna; ona se može sastojati od bilo kojeg oblika imovine i uključuje svako naknadno reinvestiranje ili preoblikovanje izravne imovinske koristi i svaku novčanu pogodnost;

2. ‚imovina’ znači imovina bilo koje vrste, neovisno o tome je li materijalna ili nematerijalna, pokretna ili nepokretna, odnosno pravni dokumenti ili instrumenti kojima se dokazuje pravo na ili interes za takvu imovinu;

3. ‚predmeti’ znači bilo koja imovina koja se koristila ili se namjeravala koristiti, na bilo koji način, u cijelosti ili djelomično, kako bi se počinilo kazneno djelo ili kaznena djela;

4. ‚oduzimanje’ znači konačno oduzimanje imovine koje je odredio sud u vezi s kaznenim djelom;

5. ‚zamrzavanje’ znači privremena zabrana prijenosa, uništenja, konverzije, raspolaganja ili premještanja imovine odnosno privremeno čuvanje i nadzor imovine;

6. ‚kazneno djelo’ znači djelo obuhvaćeno bilo kojim od instrumenata navedenih u članku 3.”

14 Članak 3. Direktive 2014/42 glasi kako slijedi:

„Direktiva se primjenjuje na kaznena djela obuhvaćena:

(a) Konvencijom sastavljenom na temelju članka K.3 stavka 2. točke (c) Ugovora o Europskoj uniji o borbi protiv korupcije u kojoj sudjeluju dužnosnici Europskih zajednica ili dužnosnici država članica Europske unije [(SL 1997., C 195, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 14., str. 120.) [...]]

(b) Okvirnom odlukom Vijeća 2000/383/PUP od 29. svibnja 2000. o povećanju zaštite kaznenim i drugim sankcijama protiv krivotvorenja povezanog s uvođenjem eura [(SL 2000., L 140, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 4., str. 179.)];

(c) Okvirnom odlukom Vijeća 2001/413/PUP od 28. svibnja 2001. o borbi protiv prijevara i krivotvorenja bezgotovinskih sredstava plaćanja [(SL 2001., L 149, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 22., str. 22.)];

(d) Okvirnom odlukom Vijeća [2001/500];

(e) Okvirnom odlukom Vijeća 2002/475/PUP od 13. lipnja 2002. o borbi protiv terorizma [(SL 2002., L 164, str. 3.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 9., str. 214.)];

- (f) Okvirnom odlukom Vijeća 2003/568/PUP od 22. srpnja 2003. o borbi protiv korupcije u privatnom sektoru [(SL 2003., L 192, str. 54.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 16., str. 65.)];
- (g) Okvirnom odlukom Vijeća 2004/757/PUP od 25. listopada 2004. o utvrđivanju minimalnih odredaba vezanih za elemente kaznenih djela i kazni na području nezakonite trgovine drogama [(SL 2004., L 335, str. 8.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 16., str. 80.)];
- (h) Okvirnom odlukom Vijeća 2008/841/PUP od 24. listopada 2008. o borbi protiv organiziranog kriminala [(SL 2008., L 300, str. 42.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 16., str. 135.)];
- (i) Direktivom 2011/36/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 5. travnja 2011. o sprečavanju i borbi protiv trgovanja ljudima i zaštiti žrtava trgovanja ljudima i o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2002/629/PUP [(SL 2011., L 101, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 13., str. 180.)];
- (j) Direktivom 2011/93/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2011. o borbi protiv seksualne zloporabe i seksualnog iskorištavanja djece i dječje pornografije i o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2004/68/PUP [(SL 2011., L 335, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 16., str. 261. i ispravak SL 2018., L 128, str. 22.)];
- (k) Direktivom 2013/40/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 12. kolovoza 2013. o napadima na informacijske sustave i o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2005/222/PUP [(SL 2013., L 218, str. 8.)],

kao i drugim pravnim instrumentima, ako isti izričito predviđaju da se ova Direktiva primjenjuje na kaznena djela koja su u njima usklađena.”

15 Članak 4. Direktive 2014/42, naslovljen „Oduzimanje” određuje:

„1. Države članice poduzimaju potrebne mjere kako bi omogućile oduzimanje, u cijelosti ili djelomično, predmeta i imovinske koristi ili imovine čija vrijednost odgovara takvim predmetima ili imovinskoj koristi, podložno pravomoćnoj presudi za kazneno djelo, koja također može proizlaziti iz postupka u odsutnosti.

2. U slučaju da oduzimanje na temelju stavka 1. nije moguće, barem ako je takva nemogućnost rezultat bolesti ili bijega osumnjičenika ili optuženika, države članice poduzimaju potrebne mjere kako bi omogućile oduzimanje predmeta i imovinske koristi u slučajevima kad su kazneni postupci pokrenuti u vezi s kaznenim djelom koje može neizravno ili izravno dovesti do gospodarske koristi, te bi takvi postupci bili mogli dovesti do kaznene presude da se osumnjičeniku ili optuženiku moglo suditi.”

16 Članak 5. te direktive, naslovljen „Prošireno oduzimanje”, u stavku 1. određuje:

„Države članice donose potrebne mjere kako bi omogućile oduzimanje, u cijelosti ili djelomično, imovine u posjedu osobe osuđene za kazneno djelo koje može neizravno ili izravno dovesti do gospodarske koristi, u slučaju da sud, na temelju okolnosti slučaja, uključujući posebne činjenice i dostupne dokaze, npr. da je vrijednost vlasništva u nerazmjeru sa zakonitim prihodom osuđenika, smatra da dotična imovina potječe od kaznenih radnji.”

17 Članak 6. stavak 1. navedene direktive određuje:

„Države članice poduzimaju potrebne mjere kako bi omogućile oduzimanje imovinske koristi ili druge imovine čija vrijednost odgovara imovinskoj koristi koju je osumnjičenik odnosno optuženik neizravno ili izravno prenio trećim stranama, ili su je treće strane stekle od osumnjičenika odnosno optuženika, barem ako su te treće strane znale ili su morale znati da je namjera prijenosa ili stjecanja bila izbjegavanje oduzimanja, na temelju konkretnih činjenica i okolnosti, uključujući činjenicu da su prijenos ili stjecanje provedeni besplatno ili u zamjenu za iznos znatno niži od tržišne vrijednosti.”

18 Članak 8. stavak 1. Direktive 2014/42 predviđa:

„Države članice poduzimaju potrebne mjere kako bi osigurale da osobe pogođene mjerama predviđenima u okviru ove Direktive imaju pravo na učinkovita pravna sredstva i na pravično suđenje kako bi sačuvala svoja prava.”

19 U skladu s člankom 14. te direktive:

„1. [...] prve četiri alineje i članak 3. Okvirne odluke [2005/212] zamjenjuju se ovom Direktivom za države članice obvezane ovom Direktivom, ne dovodeći u pitanje obveze tih država članica u vezi s rokovima za prenošenje [okvirnih odluka] u nacionalno pravo.

2. Za države članice obvezane ovom Direktivom, upućivanja na [...] odredbe [okvirne odluke 2005/212] iz stavka 1. tumače se kao upućivanja na ovu Direktivu.”

Bugarsko pravo

Zakon o oduzimanju

20 Prije svojeg stavljanja izvan snage 19. siječnja 2018., Zakon za otnemane v polza na daržavata na nezakonno pridobito imušestvo (Zakon o oduzimanju nezakonito stečene imovine u korist države) (DV br. 38 od 18. svibnja 2012., u daljnjem tekstu: Zakon o oduzimanju), koji je stupio na snagu 19. studenoga 2012. i koji je stavljen izvan snage Zakonom za protivodejstvije na korupcijata i za otnemane na nezakonno pridobito imušestvo (Zakon o sprečavanju korupcije i oduzimanju nezakonito stečene imovine) (DV br. 7 od 19. siječnja 2018.), u članku 1. predviđao je:

„1. Ovaj zakon uređuje uvjete i načine na koje država oduzima nezakonito stečenu imovinu.

2. Imovina iz stavka 1. je imovina za čije se stjecanje ne može utvrditi zakonit izvor.”

21 Članak 2. stavak 1. Zakona o oduzimanju određivao je:

„Postupak prema ovom zakonu provodi se neovisno o kaznenom postupku protiv osobe koja je pod istragom i/ili s njom povezanih osoba.”

22 U skladu s člankom 5. stavkom 1. tog zakona:

„[Komisija za oduzimanje imovine] je specijalizirano, neovisno i stalno nacionalno tijelo.”

23 Članak 21. navedenog zakona određivao je:

„1. [Komisija za oduzimanje imovine] pokreće postupak na temelju ovog zakona ako postoji osnovana sumnja da je određena imovina stečena nezakonito.

2. Osnovana sumnja postoji ako se, nakon istrage, pokaže da imovina osobe koja je pod istragom sadržava bitne nepravilnosti.”

24 Članak 22. stavak 1. Zakona o oduzimanju predviđao je:

„Istraga iz članka 21. stavka 2. započinje odlukom direktora područne direkcije o kojoj je riječ, kada je osoba osumnjičena ili optužena za kazneno djelo iz:

[...]

8. Članaka 201. do 203. [Nakazatelenog kodeksa (Kazneni zakonik)];

[...]”

25 Članak 66. tog zakona određivao je:

„1. Oduzeta će biti imovina koju je osoba pod istragom prenijela pravnoj osobi ili unijela u novcu ili stvarima u kapital pravne osobe ako su osobe koje upravljaju ili kontroliraju pravnu osobu znale ili mogle pretpostaviti, uzimajući u obzir okolnosti, da je imovina stečena nezakonito.

2. Oduzeta će biti i nezakonito stečena imovina pravne osobe koju kontrolira osoba pod istragom ili s njom povezane osobe, samostalno ili zajednički.

[...]”

26 U skladu s člankom 75. stavkom 1. navedenog zakona:

„Sudski nalog za oduzimanje nezakonito stečene imovine u korist države podnosi se protiv osobe pod istragom i osoba iz članka 64., 65., 66., 67. i 71.”

27 Članak 76. stavak 2. istog zakona predviđao je:

„Osoba pod istragom i osobe iz članka 64., 65., 66., 67. i 71. su tuženici u postupku.”

28 Članak 80. Zakona o oduzimanju određivao je:

„Na pitanja koja nisu uređena ovim dijelom primjenjuju se odredbe Graždansko-procesualenog kodeksa [(Zakonik o parničnom postupku)].”

Zakonik o parničnom postupku

29 Članak 17. stavak 1. Zakonika o parničnom postupku predviđa:

„Sud donosi odluku o svim pitanjima koja su mjerodavna za rješenje spora, osim o pitanju je li počinjeno kazneno djelo.”

Kazneni zakonik

30 Članak 53. Kaznenog zakonika glasi:

„1. Neovisno o kaznenoj odgovornosti, u korist države oduzimaju se:

- (a) stvari koje pripadaju okrivljeniku koje se namjeravaju koristiti ili su korištene kako bi se s namjerom počinilo kazneno djelo;
- (b) stvari koje pripadaju okrivljeniku, a koje su bile predmet kaznenog djela počinjenog s namjerom, ako je to izrijekom predviđeno u posebnom dijelu ovog zakonika.

2. U korist države također se oduzimaju:

- (a) stvari, predmeti ili sredstva kaznenog djela čije je posjedovanje zabranjeno i
- (b) stvari stečene kaznenim djelom, ako se ne moraju nadoknaditi ili vratiti. Ako su stečene stvari nestale ili su prodane, oduzima se iznos koji odgovara njihovoj vrijednosti.”

31 Članak 201. tog zakonika određuje:

„Osoba koja u okviru svojih dužnosti pronevjeri sredstva, imovinu ili druge vrijedne stvari koje joj ne pripadaju i koje su joj predane u okviru njezinih dužnosti ili su joj povjerene na čuvanje ili upravljanje kaznit će se za pronevjeru u okviru obavljanja svojih dužnosti kaznom zatvora od najviše osam godina, a sud može naložiti oduzimanje najviše polovine okrivljenikove imovine i uskratiti mu njegova prava [...]”

32 U skladu s člankom 203. stavkom 1. navedenog zakonika:

„Pronevjera velikih razmjera u okviru obavljanja državnih dužnosti, koja predstavlja posebno težak oblik, kaznit će se kaznom zatvora od deset do dvadeset godina.”

Glavni postupak i prethodna pitanja

33 U srpnju 2014. Sofijska gradska prokuratura (Državno odvjetništvo u Sofiji, Bugarska) obavijestila je Komisiju za oduzimanje imovine da je protiv osobe BP pokrenut kazneni postupak u njezinu svojstvu predsjednika nadzornog odbora jedne bugarske banke jer je s namjerom od prosinca 2011. do 19. lipnja 2014. poticala druge osobe na pronevjeru sredstava navedene banke, čime je povrijedila članak 201. i članak 203. stavak 1. Kaznenog zakonika u ukupnoj vrijednosti koja premašuje 205 milijuna bugarskih leva (BGN) (otprilike 105 milijuna eura).

34 Iz odluke kojom se upućuje prethodno pitanje proizlazi da je taj kazneni postupak u tijeku te da stoga još nije pravomoćno okončan i nije donesena pravomoćna osuđujuća presuda.

35 Komisija za oduzimanje imovine provela je istragu koja se odnosila na razdoblje od 4. kolovoza 2004. do 4. kolovoza 2010. iz koje osobito proizlazi da su osoba BP i članovi njezine obitelji raspolagali bankovnim depozitima značajne vrijednosti koji nisu odgovarali njihovim zakonitim prihodima, da su obavljali bankovne transakcije sredstvima izvor kojih ne može biti utvrđen, da su stekli pokretnu i nepokretnu imovinu značajne vrijednosti te da je osoba BP imala prihode na temelju ugovora za koje se tvrdi da su fiktivni i da je svrha prihoda iz takvih fiktivnih transakcija bila prikriivanje protuzakonitih izvora sredstava kojima je osoba BP stekla imovinu.

- 36 Odlukom od 14. svibnja 2015. Komisija za oduzimanje imovine na temelju članka 22. stavka 1. točke 8. Zakona o oduzimanju pokrenula je postupak pred Sofijskim gradskim sadom (Gradski sud u Sofiji, Bugarska) radi oduzimanja imovine osobe BP i članova njezine obitelji kao i trećih osoba povezanih s osobom BP ili koje osoba BP kontrolira, a koja je nezakonito stečena, u njezinoj novčanoj protuvrijednosti u slučaju da je prodana ili imovine u koju je pretvorena ta protuzakonito stečena imovina.
- 37 Na zahtjev Komisije za oduzimanje imovine, Sofijski gradski sad (Gradski sud u Sofiji) donio je privremene mjere za osiguranje imovine oduzimanje koje se traži.
- 38 U okviru postupka koji je pokrenut pred sudom koji je uputio zahtjev osoba BP i određeni tuženici u glavnom postupku smatraju da je zahtjev za oduzimanje imovine koji je podnijela Komisija za oduzimanje imovine nedopušten zato što je u biti protivan Direktivi 2014/42. Naime, ta direktiva zahtijeva da se oduzimanje imovine temelji na pravomoćnoj osuđujućoj presudi, a taj element nedostaje u glavnom postupku. Prema mišljenju osobe BP i navedenih tuženika, na razini Unije ne postoji propis o građanskopravnom oduzimanju, tako da se ono može izvršiti samo na temelju pravomoćne osuđujuće presude kaznenopravne prirode. Prema mišljenju tih istih stranaka, prema tuženicama u glavnom postupku postupa se kao da su pravomoćno osuđeni, što se protivi, među ostalim, pretpostavci nedužnosti i pravu na pravično suđenje.
- 39 Sud koji je uputio zahtjev navodi da iz Zakona o oduzimanju jasno proizlazi da je postupak oduzimanja pokrenut pred građanskim sudom neovisan o kaznenom postupku koji je pokrenut protiv osobe pod istragom i/ili osoba koje su s njom povezane ili su pod njezinom kontrolom. Samo postojanje optužnice za kazneno djelo dovoljno je za pokretanje građanskopravnog postupka za oduzimanje. Ipak, prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, iz teksta Direktive 2014/42 jasno proizlazi da veza između kaznenog postupka i građanskopravnog postupka oduzimanja ne smije biti isključena te da potonji postupak ne smije biti završen do okončanja kaznenog postupka. Prema mišljenju tog suda, Zakon o oduzimanju, dakle, izlazi izvan okvira minimalne harmonizacije koju predviđa Direktiva 2014/42 te joj se stoga protivi. Budući da osoba BP još uvijek nije osuđena u kaznenom postupku za djela iz predmeta u glavnom postupku, navedeni sud smatra da bi građanskopravni postupak oduzimanja trebao biti prekinut do okončanja kaznenog postupka pokrenutog, među ostalim, protiv osobe BP.
- 40 Budući da je ipak dvojio u pogledu tumačenja odredbi Direktive 2014/42, Sofijski gradski sad (Gradski sud u Sofiji) odlučio je prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:
- „1. Treba li članak 1. stavak 1. Direktive [2014/42], koji utvrđuje ‚minimalna pravila o zamrzavanju imovine s ciljem mogućeg naknadnog oduzimanja’, tumačiti na način da državama članicama dopušta donošenje propisa o građanskopravnom oduzimanju koje nije utemeljeno na osuđujućoj presudi?
 2. Proizlazi li iz članka 1. stavka 1., uzimajući u obzir članak 4. stavak 1. Direktive [2014/42], da je samo pokretanje kaznenog postupka protiv osobe čija je imovina predmet oduzimanja dovoljno za pokretanje i provođenje građanskopravnog postupka oduzimanja?
 3. Je li dopušteno šire tumačenje razloga iz članka 4. stavka 2. Direktive [2014/42] kojima se dopušta građanskopravno oduzimanje koje nije utemeljeno na osuđujućoj presudi?
 4. Treba li članak 5. stavak 1. Direktive [2014/42] tumačiti na način da je samo postojanje nerazmjera između vrijednosti imovine i zakonitih prihoda osobe dovoljno da opravda oduzimanje imovine kao izravno ili neizravno stečene kaznenim djelom a da ne postoji pravomoćna osuđujuća presuda kojom je utvrđeno da je osoba počinila kazneno djelo?

5. Treba li članak 6. stavak 1. Direktive [2014/42] tumačiti na način da oduzimanje imovine trećim osobama uređuje kao dodatnu ili alternativnu mjeru u odnosu na neposredno oduzimanje ili kao dodatnu mjeru u odnosu na prošireno oduzimanje?
6. Treba li odredbu članka 8. stavka 1. Direktive [2014/42] tumačiti na način da osigurava primjenu pretpostavke nedužnosti i zabranjuje oduzimanje koje nije utemeljeno na osuđujućoj presudi?”

Dopuštenost zahtjeva za prethodnu odluku

- 41 Komisija za oduzimanje imovine kao i bugarska i češka vlada smatraju da je zahtjev za prethodnu odluku nedopušten.
- 42 Te zainteresirane strane smatraju da tumačenje Direktive 2014/42 nije relevantno za odlučivanje u predmetu u glavnom postupku. Naime, kao prvo, cilj je te direktive uspostaviti minimalna pravila o oduzimanju imovine u kaznenim stvarima, dok je postupak oduzimanja u predmetu u glavnom postupku građanskopravne prirode te je neovisan o tijeku i ishodu kaznenog postupka. Nadalje, zahtjev navedene komisije temelji se na kaznenom djelu pronevjere sredstava, koje je predviđeno u člancima 201. do 203. Kaznenog zakonika. Međutim, to kazneno djelo nije navedeno ni u jednom od akata iz članka 3. Direktive 2014/42, koji određuje njezino materijalno područje primjene. Naposljetku, Komisija za oduzimanje imovine i bugarska vlada navode da je njezinim člankom 12. rok za prijenos Direktive 2014/42 određen za 4. listopada 2016., dok je postupak pred sudom koji je uputio zahtjev pokrenut 22. ožujka 2016., tako da odredbe te direktive nisu primjenjive *ratione temporis* na glavni postupak.
- 43 U tom smislu valja navesti da, u skladu s ustaljenom sudskom praksom, za pitanja koja se odnose na tumačenje prava Unije koja postavi nacionalni sud unutar pravnog i činjeničnog okvira koji određuje na vlastitu odgovornost i čiju točnost Sud ne provjerava postoji pretpostavka relevantnosti. Sud može odbiti odlučiti o zahtjevu za prethodnu odluku koji je uputio nacionalni sud samo ako je posve očito da zatraženo tumačenje prava Unije nema nikakve veze s činjeničnim stanjem ili glavnim postupkom, u slučaju kada je problem hipotetski ili kada Sud ne raspolaže činjeničnim i pravnim elementima potrebnima da bi se moglo dati koristan odgovor na upućena pitanja (presude od 24. lipnja 2008., *Commune de Mesquer*, C-188/07, EU:C:2008:359, t. 30. i od 13. studenoga 2018., *Levola Hengelo*, C-310/17, EU:C:2018:899, t. 28.).
- 44 Međutim, kao što je to slučaj u ovom predmetu, ako nije očito da tumačenje odredbe prava Unije nema nikakve veze sa stvarnošću ili predmetom glavnog postupka, prigovor neprimjenjivosti te odredbe na predmet u glavnom postupku ne odnosi se na dopuštenost zahtjeva za prethodnu odluku, već ulazi u meritum pitanja (presuda od 12. prosinca 2019., *Slovenské elektrárne*, C-376/18, EU:C:2019:1068, t. 29. i navedena sudska praksa).
- 45 Stoga je zahtjev za prethodnu odluku dopušten.

Meritum

Uvodna razmatranja

- 46 U okviru postupka suradnje između nacionalnih sudova i Suda, uspostavljenog člankom 267. UFEU-a, na Sudu je da nacionalnom sudu pruži koristan odgovor koji će mu omogućiti da riješi spor koji se pred njim vodi. U tom smislu Sud će prema potrebi preoblikovati pitanja koja su mu postavljena. Okolnost da je nacionalni sud formalno sastavio prethodno pitanje pozivajući se na neke odredbe prava Unije ne sprečava Sud da tom sudu da sve elemente tumačenja koji mogu biti korisni za donošenje odluke u postupku koji se vodi pred njim, bez obzira na to je li se na njih pozvao u svojim

pitanjima. U tom je pogledu na Sudu da iz svih elemenata koje je dostavio nacionalni sud, a posebno iz obrazloženja odluke o upućivanju zahtjeva za prethodnu odluku, izvuče elemente prava Unije koji zahtijevaju tumačenje, uzimajući u obzir predmet spora (presuda od 5. prosinca 2019., EVN Bulgaria Toplofikatsia i Toplofikatsia Sofia, C-708/17 i C-725/17, EU:C:2019:1049, t. 46. i navedena sudska praksa).

- 47 Svojim pitanjima sud koji je uputio zahtjev nastoji od Suda doznati kako valja tumačiti odredbe Direktive 2014/42. Međutim, kao što je to istaknula nezavisna odvjetnica u točki 41. svojeg mišljenja, radnje koje čine pronevjeru sredstava, kako su opisane u zahtjevu za prethodnu odluku, ne predstavljaju kazneno djelo obuhvaćeno pravnim instrumentima taksativno navedenima u članku 3. Direktive 2014/42, tako da predmet nacionalnog postupka koji je pokrenula Komisija za oduzimanje imovine nije obuhvaćen materijalnim područjem primjene navedene direktive.
- 48 Iz članka 14. stavka 1. Direktive 2014/42, osim toga, proizlazi da se njome mijenjaju samo četiri prve alineje prvog članka kao i članak 3. Okvirne odluke 2005/212 za države članice koje direktiva obvezuje, što za posljedicu ima, kao što je to istaknula nezavisna odvjetnica u točkama 48. i 49. svojeg mišljenja, da su članci 2., 4. i 5. navedene okvirne odluke ostali na snazi nakon donošenja Direktive 2014/42.
- 49 U ovom slučaju iz teksta članka 2. stavka 1. Okvirne odluke 2005/212 proizlazi da države članice moraju donijeti potrebne mjere kako bi mogle oduzeti, u cijelosti ili djelomično, sredstva i imovinsku korist od kaznenih djela za koja je propisana kazna zatvora u trajanju od više od jedne godine dok je za kaznena djela koja navodi sud koji je uputio zahtjev propisana kazna zatvora od 10 do 20 godina pa stoga mogu biti obuhvaćena područjem primjene te okvirne odluke.
- 50 Iz navedenog proizlazi da, bez dovođenja u pitanje tumačenja i dosega Okvirne odluke 2005/212, njezine odredbe nužno čine dio elemenata prava Unije koje, uzimajući u obzir predmet spora u glavnom postupku i podatke koje je dostavio sud koji je uputio zahtjev, Sud treba uzeti u razmatranje kako bi mogao dati koristan odgovor na upućena mu pitanja.

O prethodnim pitanjima

- 51 Uzimajući u prethodno navedeno, treba zaključiti da sud koji je uputio zahtjev svojim pitanjima, koja treba razmotriti zajedno, u biti nastoji doznati treba li Okvirnu odluku 2005/212 tumačiti na način da joj se protivi propis države članice koji predviđa da oduzimanje nezakonito stečene imovine nalaže nacionalni sud nakon postupka koji ne ovisi ni o utvrđivanju kaznenog djela ni, *a fortiori*, o donošenju osuđujuće presude protiv navodnih počinitelja takvog kaznenog djela.
- 52 Kako bi se odgovorilo na to pitanje, treba podsjetiti da se Okvirna odluka 2005/212 temelji na odredbama glave VI. Ugovora o EU-u u verziji koja prethodi Ugovoru iz Lisabona naslovljenoj „Odredbe o policijskoj i pravosudnoj suradnji u kaznenim stvarima”, točnije na članku 29., članku 31. stavku 1. točki (c) i članku 34. stavku 2. točki (b) UEU-a.
- 53 Članak 31. stavak 1. točka (c) UEU-a navodi da zajedničko djelovanje u području pravosudne suradnje u kaznenim stvarima ima za cilj osiguravanje usklađenosti pravila koja se primjenjuju u državama članicama, u mjeri u kojoj je to potrebno za poboljšavanje takve suradnje. U tim okolnostima, Okvirna odluka 2005/212 ima za cilj osigurati, kao što to navodi njezina uvodna izjava 10., da sve države članice imaju učinkovita pravila koja uređuju oduzimanje imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom.
- 54 Tako članak 2. stavak 1. Okvirne odluke 2005/212 zahtijeva da države članice donesu potrebne mjere kako bi mogle oduzeti, u cijelosti ili djelomično, sredstva i imovinsku korist od kaznenih djela za koja je propisana kazna zatvora u trajanju od više od jedne godine, ili imovinu u vrijednosti koja odgovara

takvoj imovinskoj koristi, dok njezin članak 1. četvrta alineja „oduzimanje” definira kao kaznu ili mjeru koju je odredio sud nakon postupka u vezi s kaznenim djelom ili kaznenim djelima, a rezultira konačnim oduzimanjem imovine.

- 55 Kao što to proizlazi i iz njezine uvodne izjave 10., Okvirna odluka 2005/212 povezana je s prijedlogom Kraljevine Danske koji je doveo do donošenja Okvirne odluke Vijeća 2006/783/PUP od 6. listopada 2006. o primjeni načela međusobnog priznavanja naloga za oduzimanje (SL 2006., L 328, str. 59.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 7., str. 54.). Kako to navodi uvodna izjava 8. potonje okvirne odluke, njezina je svrha olakšati suradnju između država članica u pogledu uzajamnog priznavanja i izvršenja naloga za oduzimanje imovine kako bi se državu članicu obvezalo da na svome području priznaje i provodi naloge za oduzimanje koje je izdao sud nadležan za kaznene stvari neke druge države članice.
- 56 Posljedično, uzimajući u obzir ciljeve i tekst odredbi Okvirne odluke 2005/212 kao i okolnosti u kojima je ona donesena, treba zaključiti da je ta okvirna odluka akt kojim se države članice obvezuju da donesu minimalna zajednička pravila o oduzimanju sredstava i imovinske koristi pribavljenih kaznenim djelima, kako bi se olakšalo uzajamno priznavanje sudskih naloga za oduzimanje donesenih u okviru kaznenih postupaka, kao što je to u biti navela i nezavisna odvjetnica u točki 63. svojeg mišljenja.
- 57 Okvirna odluka 2005/212 stoga ne uređuje oduzimanje sredstava i imovinske koristi koji potječu od nezakonitih radnji koje nalaže sud države članice u okviru ili nakon postupka koji se ne odnosi na utvrđivanje jednog ili više kaznenih djela.
- 58 Članak 2. stavak 2. navedene okvirne odluke nikako ne dovodi u pitanje takvo tumačenje.
- 59 Naime, ta odredba samo navodi da, u odnosu na porezna kaznena djela, države članice mogu uz kazneni postupak koristiti i druge postupke kako bi počinitelju oduzele imovinsku korist od kaznenog djela. Ne treba je tumačiti kao da znači, *a contrario*, da je državama članicama oduzeta mogućnost uvođenja postupaka oduzimanja osim kaznenih postupaka koji se ne odnose na porezna kaznena djela. Naime, takva bi zabrana premašila doseg minimalnih pravila koja je uvela Okvirna odluka 2005/212.
- 60 U ovom slučaju čini se da je postupak oduzimanja u tijeku pred sudom koji je uputio zahtjev građanskopravne prirode i da u unutarnjem pravu uz taj postupak postoji i kaznenopravni režim oduzimanja. Točno je da na temelju članka 22. stavka 1. Zakona o oduzimanju takav postupak provodi Komisija za oduzimanje imovine kada ima saznanja o činjenici da je osoba optužena da je počinila određena kaznena djela. Međutim, iz činjenica u spisu kojima Sud raspolaže i pojašnjenja koja su Komisija za oduzimanje imovine, bugarska vlada i Europska komisija pružile na raspravi proizlazi da se, u skladu s odredbama navedenog zakona, jednom pokrenut, taj postupak, koji je usmjeren isključivo na navodno nezakonito stečenu imovinu, vodi neovisno o eventualnom kaznenom postupku koji je pokrenut protiv navodnog počinitelja kaznenih djela kao i o ishodu takvog postupka, a osobito o eventualnoj osuđujućoj presudi protiv tog počinitelja.
- 61 U tim okolnostima treba zaključiti da odluka koju sud koji je uputio zahtjev treba donijeti u predmetu u glavnom postupku nije obuhvaćena postupkom niti se nastavlja na postupak koji se odnosi na jedno ili više kaznenih djela. Ona se stoga ne odnosi na područje primjene Okvirne odluke 2005/212.
- 62 Uzimajući u obzir prethodna razmatranja, na postavljena pitanja valja odgovoriti da Okvirnu odluku 2005/212 treba tumačiti na način da joj se ne protivi propis države članice koji predviđa da oduzimanje nezakonito stečene imovine nalaže nacionalni sud nakon postupka koji ne ovisi ni o utvrđivanju kaznenog djela ni, *a fortiori*, o donošenju osuđujuće presude protiv navodnih počinitelja takvog kaznenog djela.

Troškovi

- 63 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (treće vijeće) odlučuje:

Okvirnu odluku Vijeća 2005/212/PUP od 24. veljače 2005. o oduzimanju imovinske koristi, sredstava i imovine pribavljene kaznenim djelom treba tumačiti na način da joj se ne protivi propis države članice koji predviđa da oduzimanje nezakonito stečene imovine nalaže nacionalni sud nakon postupka koji ne ovisi ni o utvrđivanju kaznenog djela ni, *a fortiori*, o donošenju osuđujuće presude protiv navodnih počinitelja takvog kaznenog djela.

Potpisi